

Náš život na Volyni

Jak moc bych chtěla vrátit čas. Jen o pár let, do doby, kdy moje rodiče byli ještě schopní a ochotní vyprávět o radostech a strastech svého života. A já ochotná jim naslouchat. Ale čas nelze vrátit. Už nemám koho se zeptat na doby minulé. A tak se pokusím ze střípků vzpomínek alespoň částečně popsat život naší rodiny na ukrajinské Volyni. Tak jak jsem to viděla já a jak mi to vyprávěli naši.

Tatínek Saša Lucuk se narodil v 1909 roce v tehdejší carské ruské gubernii v obci Buderáž, osada Svatá. Do tohoto kraje se rodina jeho babičky Kateřiny Hermanové /Hermové?/ tehdy 14leté, přistěhovala na konci 60. let 19. století z obce Jablkenice v Čechách /nebo Jablonné nad Orlicí v té době ještě na Moravě? / Nedostatek zemědělské půdy v českých zemích, nesvoboda a utlačovanost českého národa v Rakousko-uherské monarchii a touha po lepším životě vyháněli chudé i bohatší rodiny v 60. letech 19. století hlavně za oceán. Ale občanská válka v USA pozměnila plány mnohých rodin. Využili tedy nabídky cara na levný nákup půdy, náboženské svobody a jiných výhod. Car, vědom si vysoké jak kulturní tak zemědělské úrovně Čechů, si od toho sliboval, že se začlení mezi původní obyvatele a, hlavně, že je naučí správně hospodařit na vynikajícím černozemu a vnesou trochu kultury do tmářství lidí. Babičce Kateřině se pak podařilo nastoupit do služby k polskému panu hraběti, kde vyrůstal sirota Lavrentij. Pracovala zde jako klíčnice. Mladí našli v sobě zalíbení a později se vzali. Paní hraběnka si Lavrentije velmi zamilovala a darovala mu 4 hektary půdy, na kterých s Kateřinou hospodařili a přikupovávali pole. Pradědeček pracoval ještě jako stolař. Měli 9 dětí, vychovávali je jako Čechy, jednoho syna údajně osud zavál až do Kanady-však na internetu se to hemží Lucukama. Dva synové byli kováři, jeden se vyučil řezníkem. Můj dědeček Štěpán v 18 letech dostal 9 hektarů pole a lesa. Pár dní před ukončením vojenské služby byl poslán do právě začaté rusko-japonské války v roce 1905 a bojoval v Číně. Po návratu se asi v roce 1908 oženil s českým děvčetem, Aničkou, a své češství si zachoval i nadále. Babiččin otec Fencel stavěl pivovary i v Čechách a prý byl mistrem ve svém oboru. Bydleli v osadě Svatá, od rodičů měli les i pole, později založili chmelnice, vypěstovaný chmel vyváželi i do Čech. Postavili si typický domek s doškovou střechou, kde 15. února 1909 se narodil můj táta jako nejstarší syn. Pak následovali Věra a Josef. Když v roce 1914 vypukla válka, dědeček odešel na frontu a babička se 3 dětmi / nejmladšímu Josefovi bylo 6 týdnů/ se protloukala jak se dalo. Byl to těžký život pro všechny. Domů se vrátil za dlouhých 7 let, v červnu 1921 roku, nějakou dobu strávil v německém zajetí. Po jeho návratu přišli na svět Vít a zanedlouho i Vlád'a.

Za 2. světové války Vlád'a odešel do Svobodovy armády, kam ho následovala i jeho žena Jiřina, roz. Slaninová, která tam sloužila jako spojačka či zdravotnice. V boji o Duklu byl zajat Slováky nebo Maďary, kteří bojovali po boku Němců, a při převozu se mu podařilo uprchnout / prý ho Maďaři nechali /. Při hledání své jednotky

narazil na Rusy, byl označen za zrádce a odsouzen do trestaneckého tábora-gulagu ve Vorkutě za polárním kruhem, který proslul jako jeden z nejhorších a nejobávanějších mezi gulagy a kde bylo zmařeno mnoho lidských životů. Tam pracoval na stavbě železnice a v uhelných dolech. Za jakých podmínek, to si jen lze těžko představit, vždyť v zimě mrazy ve Vorkutě dosahují až 60stupňů a v létě, trvajícím snad jen dva týdny, lidi sužuje spousta komárů. Dlouhou dobu jsme vůbec nevěděli, kde Vláďa je. Propustili ho až po smrti Stalina. Tenkrát jsme od něho poprvé dostali psaní, zoufalý dopis, chtěl se vrátit domů, ale neměl peníze na cestu. Naši mu pomohli a vzpomínám, jak bezprostředně po svém návratu asi v roce 1957-58 nás navštívil, vypadal hrozně, ve všech nás budil lítost a ve mně navíc strach, jak byl vyhublý. Fyzicky i psychicky velmi vyčerpán, prostě byl to zlomený člověk. A jak mu chutnaly pravé staročeské vdolky se švestkovými povidly, tvarohem a hustou kysanou smetanou! Ze svého života jen málo prozradil, nesměl, bál se. Jeho manželka Jiřina, která ve Svobodově armádě fungovala jako spojařka či zdravotnice, s osvobozující armádou přišla až do Čech a tady zůstala. Po válce Vláďu marně hledala přes Červený kříž, nikdo nic nevěděl, byl prohlášen za nezvěstného. A on zatím jako novodobý otrok kopal uhlí ve věčně zmrzlé půdě. Za nějaký čas po svém návratu odešel za prací do Nikolájeva u Černého moře, oženil se s Varvarou a měli dceru Lilianu. To už jsme byli v Čechách, chtěl přijet na návštěvu se svojí rodinou, ale zrovna v té době jsme bydleli v nouzových podmínkách a nemohli jsme je pozvat. Bohužel, zakrátko odešel z tohoto světa. Bylo mu 50 let. Vězení mu vzalo zdraví, zničilo mu život. Když později jsme kontaktovali jeho manželku, už neměla zájem se s námi setkat, asi se urazila. Dodnes mě to mrzí, jejich dceru, svou sestřenicí, jsem nikdy neměla možnost poznat.

Podařilo se mi vypátrat, že Jiřina Lucuková od roku 1947 žila v obci Šiřem na Žatecku, kde se po válce provdala za Antonína Patlajenka, který také bojoval ve Svobodové armádě, měla 2 dcery Marii a Libuši a až do důchodu pracovala v tamějším zemědělském družstvu. Zemřela v roce 2007. Na mou výzvu ve Zpravodaji Čechů z Volyně se ozval její vnuk, který mi dal tyto informace. Zůstala nám její fotka z prvního poválečného léta, jak leží rozesmátá na louce plné květů, kterou poslala našim v červenci 1945. Škoda, že se více neozvala. Pro mě od dětských let byla hrdinkou.

Vít si také vzal za manželku českou holčinu, měli syna Jirku, který teď žije v Rovně na Ukrajině. Dokud žila Jirkova maminka, mluvili spolu česky, ale po její smrti na češtinu zapomněl a stal se z něho Ukrajinec, který nikdy nezatoužil vidět zem svých předků a veškerá pozvání odmítal, na rozdíl od své manželky Halji, která nás v Šumperku navštívila.

Během 2. světové války fašisti přijeli do Svaté a všechny muže, které se jim podařilo chytit, zavřeli do stodoly a stodolu zapálili. V plamenech našel smrt i Vít. Mému dědečkovi se zázrakem podařilo uniknout. Byl doma, jeho chalupa stála spíš

o samotě, vůbec nevěděl, co se děje. Přišel pro něj voják-maďar, dědeček na něj promluvil česky, maďar mávnul rukou a odešel. I strýc Josef měl toho dne štěstí, byl mimo vesnici. Při návratu byl někým upozorněn, že v osadě jsou Němci, viděl kouř a než se odvážil vrátit, nějakou dobu se ukrýval v obilí, sžírán obavami o osud své rodiny.

Josef se narodil v 1914 roce, za války se oženil s Polkou Zosjou, která se svoji matkou a sourozenci utíkala z Polska, okupovaného v roce 1939 z jedné strany Němci a z druhé Rusy. Utíkali na východ, asi si mysleli, že to bude méně zlé. Život na okupovaném území tehdejšího Polska na Západní Ukrajině popisuje ve svých vzpomínkách Zosina sestra Stefa. V roce 1942 se Zosi a Josefovi narodila dcera Halina, nyní střídavě žijící v Čechách a USA. Když v roce 1944 do Rovna dorazila Svobodova armáda- 1. Československá brigáda pod vedením generála Svobody- mnoho volyňských Čechů do ní vstoupilo, mezi nimi i Josef. Bojoval u Dukly, generálu Svobodovi dělal pobočníka, spřátelil se s ním, i po válce zůstal jeho osobním přítelem. Vzpomínka na strýce Josefa je i ve Svobodově knize „Z Buzuluku do Prahy“. Po osvobození Československa, jehož se aktivně zúčastnil, jako většina volyňských Čechů Svobodovy armády zůstal v kraji svých předků. Manželka Zosja, která těsně po válce, jako mnoho Poláků, žijících na Ukrajině a strachujících se o svůj život, protože po nich slídili banderovci a zabíjeli je, využila nabídky ukrajinské vlády a podstoupila se svoji maminkou, sestrou a bratry strastiplnou cestu prvním transportem a vrátila se s dcerkou Halinou do Polska /druhá několikaměsíční Irenka zemřela při návratu/. O Josefovi nevěděla nic, až po nějakém čase je našel a odvezl je do Česka. Žili ve Starém městě na Jesenicku, kde provozovali cukrárnu. Po komunistickém znárodnění Josef byl odsouzen jako živnostník na 4 roky. Báł se o rodinu a tak souhlasil s tím, že bude pracovat v Ostravě. Dostal podmíněný trest, veškerý majetek mu byl zabaven. Lopatou vykládal vagony, na vykládku vymyslel i několik zlepšováků. V 1954 roce se jim narodil syn Jiří, který nyní s manželkou Renatou žije ve vesnici Dobrá na Frýdecko-Místecku. Strýc při vzpomínkových svátečních příležitostech si hrdě oblékal vojenskou uniformu, rád a ochotně vyprávěl o zážitcích z války. V důchodě se věnoval výrobě váz ze sádry. Zemřel v roce 1994 ve věku 80 let. Jeho manželka Zosia zemřela asi v 50 letech na následky autonehody.

Tátova sestra Věra se zamilovala do ukrajinského hochy. Dědeček této známosti vůbec nepřál, chtěl mít za zetě českého junáka, který rozumí půdě a dál bude udržovat češství ve svých dětech a jeho vnučích. Ale jednoho dne mladí utekli na protest proti dědečkovým názorům. Babička moc dobře věděla, kde jsou, smířila se s tím, a víceméně stranila jim. A tak i dědeček pomalu roztával a byla svatba. Těžko si dokážu představit, že teta se strýcem Alexandrem mohla být šťastná. Byl trochu arogantní, jindy přezíravý ke všemu českému, měl vždycky pravdu, aspoň si to myslel. Byla jsem naježená, když k nám přijel, ani maminka ho nijak neměla v lásce, jeho návštěva- to byl zkažený den. Tetu ve svých vzpomínkách vidím jako hodnou a trpělivou. Svého manžela přežila o mnoho let. Zemřela v 94 letech. Měli

3 dcery-Žeňu, Marii a Ninu, které vychovali v ukrajinském duchu. Uměly sice trochu česky, ale brzy zapomněly. Nina dodnes žije na samotě u Svaté.

Za 1. světové války tatínek, ač malý hošík, musel pomáhat s mladšími sourozenci a dělat práce, které neodpovídaly jeho věku. Nebylo oblečení ani obuv. A tak nezřídka táta chodil do asi 4km vzdálené školy i v zimě bos. Za velkých mrazů se do školy nechodilo. Když povyrostl, šel se učit ke kovářovi. Po vyučení jako tovaryš-volontér pracoval u několika kovářů za bídnou stravu a nocleh na seně. Zima, nedostatek kvalitního jídla a těžká kovářská práce způsobila, že onemocněl s plícemi, dle jeho slov si myslel, že to nepřežije a vrátil se domů. Po vyléčení měl štěstí, potkal kováře-mistra pana Krušinu. Táta byl velmi zručný, padli si do oka, Krušina si ho vzal k sobě jako tovaryše, vážili si jeden druhého, měl se tam dobře. I po letech, když už jsme bydleli v Čechách, tatínek ho párkrát rád navštívil. Když jako tovaryš odpracoval 8 let praxe, nutné k založení vlastní živnosti, šel světem a hledal české osídlení, kde potřebovali kováře. A tak ho osud zavál do česko-ukrajinské vesnice Podlísky, rajon Hošča a tam zůstal. Po čase se v roce 1936 oženil s Věrou Vostrou, o deset let mladší 17letou dívčinou z téže vesnice, které přikupovaly 1 rok do plnoletosti.

Maminka Věra se narodila v roce 1919 v Podlískách v rodině středního zemědělce jako nejstarší dcera Josefa Vostrého a Emilie, rozené Klufové z Hrušvice. Měla 3 sestry-Emilku, Marii a Ljubu. Od mala musela pomáhat v hospodářství a při hlídání mladších sourozenců, jen málo času zbývalo na dětské radovánky. Jednou z mamčiných vzpomínek byla i ta, jak se při povodni v Podlískách se svým bratrancem Emilem Altmanem plavili v neckách. Nebo jak často děti volaly na její sestřenici Emilku „ukaž očko“- měla totiž po úraze skleněné oko a děti to fascinovalo. Druhá sestřenice Běta byla o hodně let mladší. Byly to děti sestry mého dědečka, která se vdala za Altmana, jednoho z nejbohatších sedláků ve vesnici.

Maminčin táta byl nekompromisní, podle vyprávění dost přísný. Jeho snem bylo odjet do Kanady či USA. Na začátku 30. let 20. století už měl zamluveny i lodní lístky za oceán, ale Emilie se „zabejčila“, bála se cesty do neznáma s malými dcerami a tak dědečkovi nezbylo, než zůstat. Zhroutil se mu sen. Změnil se, zapálil mlátičku, nevěnoval se tolik hospodářství, flámoval. Nebyl šťastný a jeho špatné nálady odnášely děti. Ale maminka se často uchylovala pod „ochranná křídla“ své babičky a dědečka Vostrých. Podle mámina vyprávění, byli moudří a rozvážní, uměli vyslechnout, poradit, potěšit, pofoukat bolístku i jemně pokárat. Dědeček Antonín pocházel z Rakovníka v Čechách. I jeho rodiče zlákala nabídka cara. Zabýval se zemědělstvím a choval včely. Obzvláště babička, která, jako roční holčička, přijela s rodiči na Volyň, se vnučkám a vnukovi hodně věnovala. Nechávala si posílat různé almanachy a časopisy z Čech, četla a vyprávěla dětem o životě ve vzdálené vlasti. Ač celý svůj život prožila na Volyni, byla českou vlastenkou, sokolkou, jezdívávala i na

sokolské slety do Čech. A tuto lásku, tento pocit sounáležitostí k Čechám, přenesla i na maminku, v jejímž životě byli prarodiče velkou oporou.

V té době Volyň patřila k Polsku. České školy byly zrušeny a maminka chodila do polské školy. Po ukončení 4 leté povinné školní docházky - učivo z 1. a 2. třídy se opakovalo ve 3. a 4. třídě pro nedostatek učitelů a učiva - se učila šít. Když jí bylo 17 let, vdala se. Chtěla co nejdříve vypadnout z nepříjemné atmosféry domova. Na rozhraní české a ukrajinské vesnice, naproti cestě, kudy se přijíždělo do vsi, táta měl kovárnu. K tomu přistavěli nějakou místnost k bydlení, která se nedala pořádně vytopit. Maminka tenkrát dostala chřipku se srdečními komplikacemi, které ji provázely prakticky po celý život. Táta pracoval v kovárně, měl i pomocníka a v 1939 roce postavil dřevěný domek s kuchyní a dvěma pokoji. Záchod byl venku. Kuchyň sloužila i jako koupelna, kde se koupalo v neckách. Nejdříve děti, potom rodiče. Domek měl střechu z pozinkovaného plechu. Ještě svítila novotou, když v témž roce sovětští vojáci, kteří osvobodili /nebo okupovali?/ Západní Ukrajinu, v překvapení stanuli před ním. „Vot, buržuj, kryša serebrom pokryta!“, volali v úžase. Prý, buržuj, zbohatlík, má stříbrnou střechu! Dodneška se divím, že rodiče neskončili na Sibiři v gulagu, jako mnoho jiných, i Čechů. Snad to bylo i tím, že táta byl výborný kovář a těch bylo poskrovnu, zvláště mezi ukrajinským obyvatelstvem. A kdo by jim koval koně?

V tomto roce se naším narodila Vikinka a o 2 roky později syn Bohoušek. Říká se, že neštěstí nechodí po horách, ale po lidech. Vikinka a Bohoušek umírají jako batolata na černý kašel či záškrť. Jsou pochovány na českém hřbitůvku v Podlískách. Oba rodiče jsou velmi nešťastní. Táta svůj žal vybuší kladivem, mámina bolest nezná hranic, myslí si, že to nepřežije. Ale čas hojí rány a Bůh je milostiv. S rozkvetlým jarem roku 1943 do válkou zmučené doby jsem se narodila já, Slavěna. Němci i banderovci sužovali vesnické lidi, brali jídlo, oblečení, všichni se jich báli. Občas jsme se museli schovávat ve sklepě i v zimě a tak se stalo, že v necelém roce jsem dostala zápal plic a následně zápal mozkových blan. Tátova sestřenice Věra Doležalová nás vzala k sobě do Zdolbunova, kde mě léčil vojenský lékař. Puškin se jmenoval. Byl rok 1944, ruská armáda vítězně postupovala a dorazila na Volyň. A s ní i 1. Československý sbor. Město Zdolbunov - to byl železniční uzel, byly nálety, dokonce jedna bomba spadla k tetě na zahradu a poškodila i dům. Ale jednoho dne lékař řekl, že je to marné, už prý pro mě nemůže nic udělat. Utrápení rodiče mě bez známek života vezli domů na voze taženém koňmi. Byl duben, vůz kodrcal po zmrzlých hroudách hliněné cesty a než dojeli domů, začala jsem projevovat známky života a brečet. Žádné léky neměli - i lékař nevěřil v zázrak uzdravení. A tak tatínek se otočil a pěšky/ koně asi byli příliš unavení / šel na hlavní silnici stopnout auto do Zdolbunova a vyzvednout léky. Postupně jsem se zotavovala, asi andělíček strážníček dával na mě pozor. Následky této nemoci však pocit'uji dodnes.

Tak šel čas. Skončila válka. V 1939 roce většina ukrajinského obyvatelstva na Volyni vítala Sovětskou armádu, která je zbavila polské nadvlády. Ukrajinci snili svůj sen o samostatnosti, který se pomalu rozplýval a tak v roce 1941 stejní lidé vítali německé okupanty v naději, že je zbaví Sovětů. Ted', po skončení války, banderovci - ukrajinští nacionalisté-se museli rozloučit s vidinou samostatné Ukrajiny, kterou doufali dosáhnout s pomocí Hitlera, a hnáni nenávistí k Rusům, řádili dál. Nenáviděli Čechy, Poláky, Židy, ale i Ukrajince, kteří s nimi nesouhlasili. Bojovali proti všem. Mého dědečka Josefa Vostrého jednou v noci odvedli a už ho nikdo nespatriil. Neví se, co jim provedl. Jedno je však jisté- nikdy nebyl na jejich straně. Byla to snad msta za to, že dědeček byl nějakou dobu starostou obce? Stalo se to v 1946 roce a v dubnu se našim narodil kluk jako buk. Měl se čile k světu. Můj bratr Rost'a.

Češi na Volyni žili svým životem. Snažili se zachovávat české zvyky a obyčeje. Slavili vánoce i velikonoce, scházeli se při církevních slavnostech, při draní peří, kde se zpívalo a vyprávěly se různé příběhy, při posvícení i o poutích. I když jim Poláci zavřeli české školy, své děti učili poznávat krásu české řeči, učili je české písničky a říkanky.

Vyprávěli jim o své staré vlasti. Ukrajinci je obviňovali, že jim sebrali nejlepší půdu. Dívali se s despektem, jak Češi hnojí půdu hnojem a odplivovali si. Jak to jen můžou jíst? Oni vůbec nehnojili, měli malou nebo žádnou úrodu a tak třeli bídu s nouzí. Při sklizni se opět divili. Češi založili chmelnictví, pivovary, cukrovary ... Patřili k bohatším lidem a někdy vyvolávali závist a nelibost Ukrajinců. Po válce se jim nelíbila vyvíjecí se politická situace na Ukrajině- už od roku 1939 sovětská moc zakládala kolchozy, zestátňovala půdu, kterou v potu tváře čeští zemědělci nezřídla vyrvali divočině, koupili ji a hospodařili na ní několik desítek let, zestátňovala průmyslové podniky. Trpěli majitelé statků, továren. Trpěla i česká inteligence. Někteří byly vyvezení na Sibiř, protože s tím vším nesouhlasili. A tak volyňští Češi požádali českou vládu o zpětné přestěhování-reemigraci. Snad i angažovanost volyňských Čechů při osvobozování Československa přispělo k tomu, že česká vláda se zasadila o smlouvu se Stalinem, který s reemigrací Čechů souhlasil. A tak začal návrat do staré vlasti. Volyňští Češi měli dostat koupit usedlosti po odsunutých Němcích. Svobodovi vojáci, kteří hned po válce zůstali v Čechách, si mohli vybrat. Ale na ty, jenž přijeli posledním vlakem v 1947 roce, zbyly jen rozkradené novodobými starousedlickými „zlatokopy“ statky. Na jeden takový v Benkově v okrese Šumperk se přistěhovala i moje babička Vostrá s dcerami Emilií, Ljubou a Marií s rodinou. Přijeli jedním z posledních transportů. Těšili se na život v zemi, kde byla demokracie. Ale přišel rok 1948. To, před čím utíkali, je dohonilo. Vládu ve státě převzali komunisti.

Náš táta odmítl se zúčastnit reemigrace. Popíjel s kamarády s některých smíšených rodin, které se rozhodly zůstat, a protestoval. Snad nechtěl opustit své rodiče, kteří stále doufali, že se jejich nezvěstný syn Vlád'a vrátí domů a bez něho nechtěli

odjet... babička Anička byla nemocná a její dcera Věra měla za manžela Ukrajince, takže se na ni nevztahovala reemigrace... snad nestál o dlouhé trmácení v nákladním vagonu v chladné jarní době... Maminka byla nešťastná, neodvážila se jet s malými dětmi sama. Jen velmi nerada se rozloučila se svou maminkou, sestrami a dědečkem a svou milovanou babičkou, kterou tehdy viděla naposledy. Zemřela za rok po příjezdu do Čech. Celkem tady prožila 2 roky- 1 po narození a 1 před smrtí. Dědeček Antonín, můj pradědeček, se po nějaké době ještě stačil podruhé oženit.

Docela mě zasáhlo, když mi Vítek, Rostův syn, který se zajímá o problematiku volyňských Čechů, ukázal seznam odjíždějících z Podlísk, kde byla poznámka, že se 4 osoby nedostavily. A to jsme byli my.

Až teď chápu, proč máma moc nerespektovala tátu, vyčítala mu to a skoro všechno se snažila vyřizovat sama. Moc se na něj zlobila a myslím, že tato skutečnost jejich manželský život hodně poznamenala. Moc ji zklamal. Odpustila mu snad až byli hodně staří.

Čas běžel. Žili ve strachu z řádění zbytku banderovců, kteří hladoví bloumali krajem a navštěvovali vesničany ve snaze dostat se k jídlu, vyspat se a ohřát. Všichni se báli neposkytnout jim to, o co žádali. Stačilo málo a zastřelili by je. Trochu si pamatuji na ty zarostlé vousaté mužiky se zachmuřenými tvářemi, kteří občas v noci bouchali na dveře a naši jim museli otevřít, nachystat jídlo, což většinou byla smažená slanina s vejci, a dát něco sebou. Jednou se stalo, že u nás na půdě nad kovárnou spalo pár banderovců, rodiče byli strachem bez sebe a vtom do vesnice přijeli vojáci a policie, kteří prohledávali kraj. Píchali do sena a slámy bodáky, všechno procházeli, zastavili se v kovárně. Táta stal u kovadliny a oni se ho ptali, jestli tady někde nejsou banderovci. Mávl rukou a jen tak prohodil „asi jsou na půdě“. Vzali to jako žert? I když v té době nebylo radno žertovat. Hlavní bylo, že to nevzali vážně a ani je nenapadlo podívat se nad kovárnu- byla by to jistá smrt a nejen pro banderovce. Paradoxem bylo to, že u nás v jedné místnosti se zvláštním vchodem bydlel milicionář, přidělený do vesnice, kde měl dohlížet na pořádek. Jak pravdivé je rčení „pod svícnem největší tma“! Pamatuji se na jeden z posledních zátahů na několik banderovců, kteří se schovávali na „chutoru“ / samotě/ poblíž naší vesnice, kde stálo několik chalup. Při přestřelce jednoho zastřelili, druhý se zastřelil sám a třetí skočil do studně. Všichni jsme se báli a chtěli věřit, že jsou vskutku poslední.

Nás, děti, se to moc nedotýkalo. Ano, někdy jsme měli strach, ale brzy jsme na to zapomněli a žili svůj normální dětský život. Měli jsme své hry, své kamarády, ale naši prožívali muka, nevěděli, kdy přijde ten či onen, byly i případy, kdy vojáci chodili v převlečení za banderovce. Prostě život v neustálém stresu. Na mámině psychice se to dost podepsalo, jen málo komu věřila a chtěla pryč z Podlísk, do města, kde zůstalo několik českých rodin a kde mohla alespoň občas promluvit mimo rodinu česky.

Po válce nebylo v obchodech nic. Ale maminka si věděla rady. U šmelináře vyměnila potraviny za látky a z nich nám šila oblečení. Přešivaly se i starší kusy. Kabáty šil krejčí. Bydlel u nás tak dlouho, až bylo ušito vše potřebné a když odjížděl, dostal potraviny a nějaké peníze. Jednou mi maminka ušila hezké šatičky se zvonovou sukýnkou a já běžela ke kamarádce se pochlubit. Měli krásného huňáče, velkého mírumilovného psa, ležel před schody a mě napadlo, co když mu šlápnu na ocas? Co udělá? Za chvíli pes držel v zubech kus mých krásných bílých jemně vzorovaných šatů a já se zoufalým brekem utíkala domů. Nikdo mi neuvěřil, že na vině je pes.

Ve vesnici nebyla elektřina, svítilo se petrolejkou. Jednou, když se naší dlouho nevraceli z města a začalo se stmívat, se mi při zapalování podařilo rozbít sklo, které se tak těžko shánělo. To bylo velké zoufalství dítěte, byla to pro nás, děti, hotová tragedie. Ale všechno dobře dopadlo-při příchodu rodičů se našlo náhradní sklo a ještě jsme dostali bílé voňavé bonbonky, které nám naši vždycky vozili z města. To byla úleva.!

Občas v zimě za dlouhých večerů k nám přicházeli sousedé, ve vesnici bylo pár rodin, se kterými jsme se přátelili. Při „stakánu“ vodky se poslouchali zprávy z rádia, které bylo na baterky, a debatovalo. O válce, o těch, co se z ní nevrátili, o nešťěstích, způsobených Němci. O vybombardování Rovna. O chudácích hladovějících ze severu a východu Ukrajiny, kteří chodili od domu k domu a prosili o jídlo pro své děti. O Rusech, kteří slibovali při osvobození Ukrajiny od Poláků, že „vsjo budět i sol i spički“. Prý, všechno bude i sůl i zápalky! A při tajném poslouchání dospělých se tenkrát vyvinul můj negativní vztah ke všemu německému. Hučící letadlo nad obzorem ve mně vyvolávalo úzkost. Když v 8. třídě nás rozdělili a mě dali do třídy s vyučováním němčiny, bouřila jsem se a po nějaké době jsem si angličtinu doslova vybrečela. Angličtina byla mým oblíbeným předmětem, snad jsem si ji zamilovala i kvůli učiteli, který přesto, že ve válce přišel o ruku a měl protézu v černé kožené rukavici, byl náramný prošedivělý fešák.

Má snad první vzpomínka z dětství patří pradědečkovi Vostrému /nebo je to jen iluze, něco, co mi vyprávěli naši?/, který k nám chodil v takovém huňatém kožíšku a já jsem mu seděla na kolenou a prohledávala kapsy, ve kterých měl vždycky něco dobrého - tu oříšek, tu bonbon nebo preclík. Na třešně na jeho zahradě jsem chodívala ještě dlouho po jejich odjezdu. Byly tmavé, sladoučké a moc dobré. Nemohla jsem se jich nabažit. Do té doby než jsem se do nich podívala- a bylo po chuti. Vzpomínám na předobré moruše u nás na dvoře, na hemžení lidí a koní u kovárny, za kterou jsem kolikrát zakopávala svoje svačiny do školy-jitrnice a tlačěnku. Tak mě omrzely! Naši se pak divili, proč náš pejsek za kovárnou v určitém období hrabával. Na tátu u kovadliny, jak mlátí do rozžhavené podkovy kladivem, na mámu vytahující z pece voňavý chleba a „pampušky“, malé chlebové bochánky, které, potřené česnekem a slaninou byly tou nejlepší krmí, když mi pasák, za kterým jsme my děti běhávaly, dal poprvé ochutnat. Přiběhla jsem domů a s „očima navrch hlavy,, a vysvětlovala, že jsem jedla něco úžasného. Chvíli trvalo,

než pochopili, co to asi může být. Stejně nadšení ve mně vyvolaly i buchty s mletou sladkou fazolovo-makovou náplní, které jsem jedla u kamarádky. Bylo to pro mě něco nového, doma se spíš vařila česká jídla a boršč. Bylo to objevování nových chutí. A takový krajíc čerstvého chleba s máslem a medem a k tomu právě nadojené ještě teplé mléko...!!!

Mezi moje oblíbené činnosti patřila „renovace“ hliněné podlahy v kuchyni / v pokojích jsme měli dřevěnou/, která spočívala v tom, že se načervenalý jíl rozmíchá ve troše vody a celá podlaha se tím natřela. Vypadalo to čistě a uklizeně. A tak jsem se těšila na to, až naši někam půjdou- pak nastala moje chvíle. A běda Rost'ovi, když mi to za mokra pošlapal!

Také jsem pásávala krávu. Kolikrát mi utekla se zvednutým ocasem! Jarní louka se pyšnila žlutou nádherou pampelišek, ze kterých jsme si pletly věnečky, v létě tam bylo plno kopretin, v obilí se modraly nádherné chrpy a něžné kvítky mých oblíbených sasanek se bělaly u lesa, kam jsme s dětmi chodily na lesní jahody. Rost'a, malý prcek, se vždycky snažil utíkat za námi, nechtěli jsme ho sebou, jen zdržoval a brečel. Také jsem někdy pásala kozu. Jednou se omotala řetězem kolem mých nohou tak, že mi do krve rozedřela kotník. Byly však místa, kam jsme nesměli chodit a jedním z nich byla tzv. pískovna. Bylo to velmi nebezpečné, vzpomínám si, že jednoho klučinu tam zasypal písek, v němž se udusil, když si tam s kamarády hrál.

Moje další vzpomínka patří dni, kdy jsem šla poprvé do školy. V bílé halence a modré sukýnce s drobnými bílými kvítky jsem se moc těšila. Všichni malí špunti se tvářili vyplašeně a zároveň důležitě. Chodila jsem do školy ráda. V té době sobota ještě byla pracovním dnem a tak se chodilo do školy i v sobotu dopoledne. Byly zavedeny uniformy- děvčata nosili hnědé šaty s černou zástěrkou a pionýrským šátkem ve všední dny a s bílou zástěrkou při slavnostních příležitostech. Ale šaty byly z nějaké kousavé látky a tak jsme se tomu vyhýbali a uniforma se nosila jen občas. Tolerovali nám to, zvláště v teplých dnech. Letní prázdniny trvaly 3 měsíce, některé děti část prázdnin trávily v pionýrských táborech, my s bratrem nikdy.

Jednou se stalo, že při pozorování života v bublajícím jarním potůčku jsem zapoměla na čas a vyučování začalo beze mě. Postávání před zavřenými dveřmi školy jsem brzy vzdala, toulala se a domů dorazila jako by nic. Jenže učitelka byla aktivní / kamarádila s mými rodiči a hlavně si k nám chodila půjčovat peníze, když se opozdila její výplata, byla to korpulentní dáma-manželka ředitele školy, který byl „jako za groš kudla“ a jeho jméno „Myzinec“, což znamená „malíček“, jeho postavu přesně vystihovalo/ a odpoledne se přišla pozeptat, co se děje. Vše bylo vyzraženo a následoval trest. V zimě jsme se rádi vozili na aktovkách z kopce u školy a chodili pozorovat pro nás divné lidi, co nebydleli v domě, ale pod kopcem v zemlance i s kozou. Jednou nás pozvali dovnitř a byli jsme moc překvapení, jak teploučko tam bylo. Občas jsem chodila s našima i do kostela. Šlo se kolem školy a

učitel stával u branky a zapisoval nás, žáky, aby druhý den nás mohl vyvolat a dát nám kouli. Prostě pionýři do kostela nechodí!!!

Velkou událostí pro všechny vesnické děti byl příjezd „kůžkaře“. Na jeho volání se sbíhali dospělí a zbavovali se pro ně nepotřebných králíčích, zaječích a jiných kůží a hadrů, dostali za to nějaký rubl anebo si vybrali drobné předměty do domácnosti. A malí caparti i větší školáci netrpělivě přešlapovali a čekali, až na ně přijde řada a v zatáté pěstičce drželi pár kopějek na lízátko v podobě různých zvířátek a písťalku /přesně s takovým lízátkem-kohoutkem v puse spala Marfuša z pohádky Mrazík/. Občas do vesnice zavítalo kino nebo se konalo představení školního divadelního kroužku. Hrála jsem Karkulku. Vzpomínám, že to pro mě byl velmi stresující a zároveň štěstím překypující pocit. Párkrát do roka byla i taneční zábava, na kterou jsme, děti, nesměli. Někdy jsme tajně nahlíželi do oken a zkoušeli venku hopsat.

Bývala jsem často nemocná s průduškami a tak na něčí radu táta coby myslivec zastřelil jezevce a jeho vyškvařeným sádlem mi mazávali hrudník. Také pití horkého mléka s medem a máslem před spaním bylo mým každodenním údělem. Ale obzvláštním rituálem bylo pití vajíček /prý pomáhají/, což jsem odmítala. A tak táta šel příkladem. Seděli jsme proti sobě na stoličkách, mezi námi ošatka s vejci, táta udělal malý otvůrek, osolil a vysrkal. Pak připravil i pro mě, měl k tomu náležitou řeč a ejhle! Zakrátko už pití vajíček nebyl problém! A když se škvařilo sádlo, seděla jsem u trouby, míchala a nemohla se dočkat, až poteče a pochutnávala si na něm, nabírajíc jej velkou polévkovou lžící. A světe, div se, ono mi to chutnalo!

Doma jsme mluvili česky, na to se dbalo. Kolikrát při návratu zvenku jsme s Rost'ou pokračovaly v ukrajinštině, ale se zlou se potázali. Maminka, když měla dobrou náladu a přestala se tak moc trápit odjezdem Čechů i když ji to nepřestávalo mrzet, že jsme zůstali, zpívala české písničky o krásné pasačce, co husičky pásala. O husách pasoucích se nade mlejnem a jiné. I tatínek někdy přidal svou oblíbenou o malém myslivečkovi pospíchajícím do lesa a sotva nesoucím flintu... Uměly jsme česky psát i číst. Staré almanachy a časopisy po prababičce byly naší českou školou. Později ve městě jsme objevili český časopis Vlasta a každý týden se těšili na nový výtisk.

Táta stále pracoval jako kolchozní kovář, opravoval stroje a koval koně pro celou vesnici a okolí. Platili vodkou nebo neplatili vůbec. Stále mu někdo dlužil. Měl plno kamarádů, rád s nimi poseděl a popil. Jednou ho dovezli silně opilého na voze, postavili ke dveřím a utekli. Seděl u pece, máma mu nadávala a když to chvíli trvalo, vyndal z prostoru na dřevo pod pecí malou sekyrku na štípání třísek. Podával ji mámě se slovy „na, zab mě“. Lekla se, vzala sekyrku, uklidila a pochopila, že s opilým nemá smysl se bavit. Nenáviděla alkohol a jen vzácně při rodinných oslavách si smočila jazyk v becherovce nebo víně. Táta nebyl ani s „opičkou“

agresivní, ale usměvavý a nekonfliktní. I jinak byl velmi dobrosrdečný, obětavý, rád pomáhal. Dá se říct, že byl slunečný člověk.

Maminka i přesto, že měla problémy se srdcem, musela pracovat v kolchoze na poli. Za to ji psali pracovní jednotky, které se proplácely na konci roku. Když se neurodilo, kolchozníci nedostali nic. Když se urodilo, dostali deputát - pytel nebo víc obilí a nějaký peníz. Nezřídka si museli koupit státní obligace, za které nikdy nedostali peníze zpátky. Kolchoz musel odevzdat státu převážnou část obilí, které mnohdy nechali zplesnivět a shnit, protože s ním neuměli nakládat a neměli sýpky. Obilí se sušilo na silnici. Byly doby, kdy kolchozníci nesměli mít políčko pro pěstování vlastních brambor, obilí dle svého vkusu nebo si vykrmit prasátko. Časem se to uvolnilo. Brambory a zelenina se pěstovaly na vlastním políčku za naší zahradou. Kráva a koza nás zásobily mlékem, v zimě se zabilo prase. Pamatuji se, že jednou či dvakrát se k praseti přikoupil býček, nadělali se skvělé české klobásy a hajdy do nově postavené tržnice v Rovně. Samozřejmě s potvrzením veterináře a patřičným povolením k prodeji. Ve státních obchodech bylo málo kvalitního masa a výrobků z něj, páchlo tam jen rybinou a regály většinou zely prázdnotou. Na tržnici bylo živo a vše se brzy prodalo. Jednou mě vzali sebou, abych jim pomáhala a moc se mi to líbilo. Takovým způsobem se získávali peníze, protože maminka už měla v plánu přestěhování do Rovna. Už toho měla dost. Nočního buzení před volbami jen proto, aby do 8 hodin bylo odvoleno, stálého strachu před ukrajinskými nacionalisty, života pod dohledem...Město bylo anonymní a hlavně, zbylo tam pár českých rodin.

Obyvatelé vesnic, kolchozníci, neměli žádné osobní doklady, jinak by se vesnice vylidnily - vždyť pracovali v kolchoze za mizerný deputát a doslova pár rublů. Kluci při odchodu na tříletou vojnu dostali pasport-občanku-, po skončení vojny se hodně z nich snažilo najít si práci ve městě nebo studovat. Najít práci bez dokladů nebylo lehké, vlastně skoro nemožné. Jak se to podařilo tátovi? Jistě využil známosti. Dostal doklady, práci a vše se rozběhlo hodně rychle. Během léta 1955 byl náš dřevěný domek rozmontovaný a znovu, o trochu zvětšený, postavený v Rovně v tiché ulici na kraji města. Rost'a i já jsme se rozloučili s našimi vesnickými kamarády a 1. září jsme nastoupili do nové školy ve městě. Táta pracoval jako pokrývač. Tenkrát se dělali většinou střechy z pozinkovaného plechu a táta to uměl moc dobře. Odváděl kvalitní práci, se vším, co „vonělo“ železem, si poradil. A nejen s tím. Byl moc šikovný a vynalézavý. Hodně z tátova pracovního umu podědil Rost'a. Máma se starala o domácnost, o prasátko, šila nám oblečení. Také hodně času strávila čekáním ve frontách. Fronty byly na všechno. Kromě potravin se muselo shánět i ostatní běžné zboží, oblečení a boty. Také se nakupovalo na trhu, kde prodávali lidi z vesnic své výpěstky. I některé kolchozy přivážely výborné máslo a hustou smetanu, která se dala mazat na chleba. Prodávalo se přímo z auta, mockrát jsem byla vyslána s konvičkou a vystála tu nekonečnou frontu. Ale měli jsme svůj domek se zahrádkou, bydleli jsme sice na kraji města, ale do školy a do centra města to nebylo daleko. Jak jsem později zjistila, mnoho mých spolužáků

bydlelo v bytech, kde měli přidělený jeden pokoj pro celou rodinu, v ostatních pokojích bydleli jiné rodiny a měli společnou kuchyň.

V prosinci téhož roku jsme celá rodina odjeli na návštěvu k babičce do Čech. Už jen cesta mezinárodním rychlíkem byla vzrušující, na hranicích se procházelo kontrolou, celníci si nás podezřívavě prohlíželi a my měli malou dušičku, strach, aby nás nevrátili. Strýc Fencel na nás čekal na nádraží v Libině s koňským povozem. Vezl nás do Benkova, kde tenkrát bydleli. Byl klidný podvečer, padal lehký snížek, stromy podél cesty, celé vyparáděné v bílém, jako by nás vítaly a kynuly nám na pozdrav. Po osmi létech jsme se setkali s babičkou, která nás vítala s otevřenou náručí. Skoro všichni plakali dojetím. Bylo vánoční období a bonbony z kolekce mi nedaly spát. Obzvláště ty s náplní mi moc chutnaly a jednou se jich pár „přestěhovalo“ pod můj polštář. Ráno jsem celá zkroušená nesla babičce počokoládované prádlo a moc jsem se styděla. V Rovně jsme žádnou babičku neměli / babička Anička zemřela už v roce 1947/. Takže mít babičku a najednou s ní být byl pro mě zcela nový, sváteční pocit. Na Volyni jsme měli jen dědečka, ale neviděli jsme ho často, bydlel na Svaté s novou „babičkou“, kamarádkou našeho táty z dětských let, s kterou, jak vyprávěl, pásával husy.

Samozřejmě, že byly i stinné okamžiky, puberta se mnou cloumala. Byla jsem vzpurná a často jsem „držkovala“. Vzpomínám, že to jednou v Benkově táta nevydržel, přehnul mě přes koleno a před zraky všech mi nařezal. To byla ostuda! Zalezla jsem do kouta a nenáviděla celý svět! A doma u dveří visel širší kožený pásek, o který si táta brousil břitvu a který sloužil k potrestání neposlušnosti.

Jelikož jsme byli děti školou povinní, nesměli jsme ani tady zahálet. Rost'a chodil do školy v Benkově, já musela do Hrabšína. Pěšky přes kopec. Ale za pár dní jsem se naučila lyžovat a tak nezřídká za stodolou s několika novými kamarády jsme si nasadili lyže a uháněli dolů ke škole. Zpátky se zase šlo pěšky. Po škole jsme „řádili“ na saních. Byla jsem ze všeho toho nového docela vyjukaná, mluvila spíš staročeštinou s ruským přízvukem, ale brzy jsme se se spolužáky skamarádili. Ve školní jídelně jsem poprvé jedla dršťkovou polévku, vlastně nejedla, jen hrábla do talíře a nevěřicně zírala na chlupaté proužky. O přestávkách jsme si povídali, byli zvědaví, jaké to je u nás. Také jsme hrávali šachy a kluci chtěli vědět, jak se rusky řekne to či ono neslušné slovo. Byla jsem slušné děvče a kolikrát těžko chápala. Nikdy bych je nevyslovila, ale když nedali pokoj, psávala jsem je klacíkem do sněhu a všichni měli z toho velkou psinu. Taky jsem byla potrestaná za to, že jsem starostovi třídy, obrýlenému tlust'ochovi v punčocháčích a krat'asech, zničila seznam těch, kteří vyrušovali v hodině náboženství, když farář byl v jiné třídě, mluvili a rámusili. Třídní učitel mě za to nechal klečet a brala jsem to jako velkou potupu. I přesto mě učitelé měli rádi, vynikala jsem v matematice a dávali mě za vzor. Ale čeština - to byla katastrofa. Ale něco jsem se přesto naučila. Při odjezdu mi pan ředitel Dvořák daroval knížečku „Písně otroka“ od Svatopluka Čecha se slovy „ted' tomu ještě nebudeš rozumět, ale později porozumíš“. Bylo to v 6. třídě,

knížečku jsem četla několikrát a i teď po letech, když se probírám knihovnou, si ji prohlížím a vzpomínka na své dočasné spolužáky a učitele mě hřeje u srdce. S mnoha z nich jsem si dopisovala a další nechali svou stopu v mém památníčku, který mi koupila babička. S některými jsem se viděla po našem přestěhování do Čech. Byl to nádherný čas. Domů jsme odjížděli koncem března 1956 roku, všude byl sníh, byla jsem bohatší o úžasné zážitky, naučila se lyžovat a domů, kromě jiného, jsem si vezla „Lesní noviny“, kouzelnou knížku od Vitalije Bianki, česky psanou. O přírodě, o lesních zvířátkách, byla po dlouhou dobu moje i Rost'ova nejoblíbenější. Později si v ní četli i naše děti. Ještě ji mám v knihovně.

A ještě něco jsem si dovezla. Snad dosud nepoznaný pocit, alespoň jsem si ho nikdy neuvědomovala tak silně. Stesk. Po babičce a ostatních, které jsem právě poznala a se kterými jsem se musela po krátké době rozloučit. Asi dvakrát nás v Rovně navštívil strýc Fencl s mou sestřenicí Milenou. Jednou jsme s ní šly přes park a Milena našla peníze, 1rubl. Tenkrát to bylo asi 10korun a do dneška si pamatuji, jak mě mrzelo, že si je nechala a vůbec ji nenapadlo koupit pro nás zmrzlinu, která se prodávala ve vaflových pohárcích a byla moc a moc dobrá.

V dalších letech maminka jezdila do Čech každý rok a my se těšili, až se vrátí a zase nám něco přiveze. Hlavně já jsem se nemohla dočkat, až v nové halence či svetru budu ohromovat své spolužačky a ty mi budou tiše závidět! Dostávali jsme občas i balíčky od babičky. Vzpomínám, jaký to byl nádherný pocit, když jsme stáli na poště za přepážkou a k nám se po pásu blížil zapečetěný pytel a v něm balíček a v balíčku šaty pro mě na maturitní ples!!! Byly krásné, taftové. Po nějaké době jsem je půjčila své kamarádce- chtěla se blejsknout- a bylo po šatech! Než mi je vrátila, chtěla je vyprat. A tak je ,husa, vyvařila!!!

A pak jednoho dne maminka přesvědčila tátu k přestěhování. Už nebyl proti. V Čechách vše potřebné zařídili babička s tetou. Rodiče zažádali o povolení k výjezdu natrvalo. Ale ouha! Opustit Sovětský Svaz? Neslýchané, skoro se rovná zradě!!! Zamítnuto!!! Za rok žádali zase, znovu zamítnuto. A tak se to opakovalo několikrát se stejným výsledkem, až jednou svitla naděje. Naši prodali domek, aby byli připravení. Ale přišlo veliké zklamání, povolení ani tentokrát jsme nedostali. S lítostí jsme opustili prodaný domek a přestěhovali se do pronájmu.

Ve škole se nám snažili vštěpovat hrdost na svou zem. Byla jsem pionýrkou, komsomolkou, cítila jsem se vlastenkou, s nadšením chodila do prvomájového průvodu, měla v úctě Stalina- jak jinak! Jeho smrt v 1953 roce jsem obřečela. Ale protože právě v té době jsem měla chřipku, spíš jsem se bála, že umřu taky. Ale slzy jsem prolévala i když zemřel československý prezident Zápotocký. I jeho jsem měla v úctě, vždyť byl prezidentem země, ke které jsem měla vztah, do které jsem tak trochu patřila, kde žila moje babička, tety, sestřenice a bratřenci... Dnes se nad tím usmívám, ale tenkrát jsem to silně prožívala. Jako ostatní jsem byla „naočkováná“ nepřátelstvím vůči všemu „buržoaznímu“, západnímu, a dobrým

prospěchem ve škole se chtěla podílet na tom, aby sověti už brzy mohli „dohnat a předejnat Ameriku“, jak hlásali všudypřítomné nápisy.

Od 9. třídy jsme mohli chodit na školní večírky s tancem, které většinou pořádala 10.třída. Zpívala jsem ve školním sboru a vystupovali jsme při různých příležitostech. Ale tanec mi učaroval. Později jsme chodili na odpolední tanečky do města, v létě pak do parku, kde byl velký altán s tanečním parketem. Tance jsem se nemohla nabažit. Když nebyl k mání tanečník / kluci neradi tancovali, někdy neměli na vstupné a tak postávali kolem altánu, pozorovali ten mumraj uvnitř a pronášeli „oduševnělé“ poznámky /, tancovaly jsme s holkami a byla velká sranda. Někdy tam hrával i náš známý, Čech, Bobek se jmenoval. Když jsem se objevila, spustili nějakou českou písničku. Zvláště populární byla „Dobrý den, majore Gagarine“, byla v rytmu jazzu a mladým se moc líbila. Navzdory různým zákazům se „buržoazní“ hudba pomaloučku dostávala do programu kapel. Kolikrát se stalo, že nám tancování kvůli hudbě zadrželi a vyhodili nás. Dmula jsem se pýchou, že tuto pěknou písničku napsali právě Češi a když ji poprvé hráli z gramofonu, nevěřila jsem svým uším a slzela dojetím. A samozřejmě jsem musela všem přeložit, o čem se zpívá.

Bobek byl milý starší pan. Když nás poprvé navštívil, aby se setkal s českou rodinou a popovídal si, a představil se, okamžitě se mi v mysli zjevil králíčí či kozí bobek. Hurónský smích mě doslova vyvrátil ven a trval hodně, hodně dlouho. Moc jsem se styděla. To mi bylo asi 13 let.

Na tanečním parketu jsem se seznámila s Vit'kou, příjemným hochem z Leningradu /dnes Petrograd neboli Petěrburg/, vojákem, který sloužil v Rovně. Vyzval mě k tanci, odmítla jsem se slovy, že s vojáky netančím. Zkusil to ještě jednou, dopadl stejně. A tak si ke mně přisedl a hezky mi promluvil do duše. Doma jsem o tom přemýšlela. Časem se z nás stali dobří přátelé. V Leningradě studoval technickou univerzitu / na vojnu se muselo, prostě se studium přerušilo/, měl nějakou nižší hodnost a mohl chodit na vycházky. Byl o 3 roky starší / mě bylo asi 17/ , nebyl ztřeštěný jako já, byl přemýšlivý a mockrát mě donutil brát věci jinak, než jsem je brávala dosud a změnit některé své postoje. Na podzim 1961 mu skončila vojna, vrátil se domů, často jsme si psali a nesmírně litoval chvíle /i já/, že jsem odjela do Čech.

Avšak mojí láskou největší byl Ljoňa, milý, skromný, hodný. I když máma mi jednou řekla, že si nemám s nikým začínat, protože stejně dřív nebo později odjedeme do Čech. Znali jsme se rok a půl, když přerušil studia a odešel na vojnu do Moskvy. Při našem odjezdu jsem neměla možnost se s ním ani rozloučit. Obřečela jsem to. Pak už jsme se nikdy nesetkali. Nač jítřit staré rány?

V 8. třídě jsme byli zařazení do experimentálního programu. Spočíval v tom, že souběžně se studiem jsme se vyučili řemeslu. Přidali nám odborný předmět a několik dní v měsíci jsme chodili na praxi do závodu vysokovoltní aparatury, kde

jsme se seznamovaly s technologickým postupem při výrobě různých spínačů, přepínačů a relé. Naše prázdniny byly kratší o jeden měsíc, který jsme věnovaly povinné praxi v závodě při zkrácené pracovní době. Zadarmo. Za 3 roky nám byl vystaven výuční list. Ale každý den jezdit do práce přeplněným dělnickým autobusem s dělníky v usmolených pracovních hadrech - ne, neměla jsem nic proti nim, naopak, vždyť vytvářeli hodnoty-na druhý konec města - to ne, to by se mi do budoucna nelíbilo. Na jaře 1960 jsem maturovala. Školu jsme ukončili maturitním plesem, měla jsem krásné šaty z bílého tehdy módního taftu, které už nastříhané mi poslala babička /látky se nesměli posílat/ a ušila maminka. Protancovali jsme celou noc a ráno jsme všichni maturanti šli uvítat východ slunce jak bylo tenkrát zvykem. Protože naši se nehodlali vzdát myšlenky na odjezd, nehledala jsem stálé zaměstnání, byla na brigádě a montovala přístroje pro vysoké napětí. Pohrávala jsem si s myšlenkou na studium, trochu se připravovala na zkoušky v září, ale najednou se všechno změnilo.

Bydleli jsme v pronájmu, táta pracoval ve stavebním podniku a tam se mu naskytla možnost postavit dvojdomek s nějakým inženýrem. Protože naděje na odjezd byly skoro mizivé, pustili se do stavby. Stavební místo bylo na konci nové ulice, poblíž městského parku, bylo jaro a vůně bíle kvetoucích akátů, rostoucích na hranici parcely, plnila vzduch. Odešli jsme z podnájmu do provizorního bydlení poblíž staveniště. Bylo to velmi stísněné, ale bylo léto, teplo, tak to nikomu z nás nevadilo. Tam nás navštívil i strýc Josef z Čech.

Dnes, když přemýšlím o té době, o politickém systému, jasně si uvědomuji, jak to bylo nebezpečné, jak moc naši riskovali, jak snadno je mohli označit za špiony a poslat do pracovního tábora na Sibiř i přesto, že se atmosféra v druhé polovině 50.let pomalu uvolňovala. Ale moji rodiče se „zakousli“ a nehodlali pustit, byli odhodlaní to dotáhnout do zdárného konce. Projevili velkou vůli, celé měsíce a roky obíhali úřady a dávali dohromady potřebné doklady, obstarávali různá potvrzení, aby vzápětí je na oblastní policii smetli ze stolu a hodili do koše. Ale nevzdávali se, znovu a znovu podávali žádost o vystěhování. Několik let. Marně. To všechno je stálo mnoho fyzických, ale hlavně psychických sil.

Pak našim někdo poradil, aby zajeli do Moskvy a pokusili se dostat do kanceláře generálního sekretáře Chruščova, tehdejší hlavy státu. Dlouho neváhali a do Moskvy se vypravili oba. Několik dní čekali na přijetí, prohlídli si krásy Moskvy dokonce i z terasy Lomonosovovy university. Přijal je tajemník, přednesli mu své problémy se žádostí o výjezd. Dostalo se jim slibu, že všechno bude vyřízeno. Moc nevěřili, ale odjeli domů s nadějí v srdci. Více už udělat nemohli. Dále stavěli dům. Ale přišlo předvolání na oddělení milice, kde čekalo překvapení. S nelibostí nám oznámili, že výjezd byl povolen!!! Byli dotčení, že si naši stěžovali u instance nejvyšší!!! Ale pomstili se nám tím, že do dvou měsíců, do konce listopadu, jsme museli být pryč! Všechno šlo ráz na ráz. Táta odešel ze zaměstnání. Prodali nedokončený dům a všechno, co šlo, něco rozdali, sbalili kufry, televizi, rádio, magnetofon a jiné,

rozloučili jsme se známými, kamarády i kamarádkami, příbuznými z tátovy strany, dědečkem Štěpánem a vyrazili vstříc lepším dnům.

A tak 1. prosince 1961 roku jsme stanuli na české půdě. Na zasněženém nádraží v Libině. S nadějí i obavou.

Touto svou duševní reflexí vyslovuji velké Děkují svým rodičům, že vydrželi a nevzdali boj s byrokracií, odvezli nás z Ukrajiny a že nám umožnili lepší život, než jaký bychom měli tam. Mrzí mě, že už to nemohou slyšet.

Slavěna Lucuková-Eliášová

Leden 2010